ԼՈՅՍ

ՀԱՆԴԷՍ ԱԶԳԱՅԻՆ

կը հրատարակուի Չորեքշաբթի եւ Շաբաթ օրերը: Տարեկան գինն է մէկ լիրա ոսկի: Մէկ թերթը 40 փարա արծաթ: Նամակ կամ ո եւ է գրութիւն պէտք է ուղղել Առ. Մ. Գահիանեան Հաճ Կոստանդնուպոլիս, Մէրճան չարշի Բիւզուի հՅհենտի խանի տակ Մ. Կ. Սարրեանի տպարանը:

ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ **101** — **1880** — ՏՈՒԱԿԱՆ 4 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ

Դժբաղեալ ժողովրդեան նեղութեան վճռին եւ էջմիածնայ Մ. Կաթողիկոսը

Հանդիսիս Թմբադրութիւնն առաջին օրէն իր ուշադրութեանն առարկայ ըրած է մեր ազգային նեղքին վիճակը, կատարեալ պէս համոզուած լինելով թէ նորա բարեբարգումն անհրաժեշտ է, ըստ որում՝ լինչպէս որ առևտրական ընկերութիւն մ՚առանց լաւ պայմանների եւ պայմանաւոր կողմերն առանց գոյնց ճշդիւ եւ հաստատութեամբ գործադրելու չկրնար իր նպատակին հասնիլ, այն է, շահիլ եւ օր ըստ օրէ զարգանալ եւ յառաջդիմել, այսպէս ալ մեր ազգն իբրեւ ընկերութիւն ենթադրելով՝ չը կրնար իր ազգային շահուցն ու իրաւանցն հսկել եւ հետեւապէս զարգանալ եւ յառաջդիմել, եթէ իր նեղքին վիճակը բարեւորելու մասին անհատները դանուի:

Սրդ, քանի որ ազգ մը կենդանի է, կապրի եւ իր լեղուն, պատմութիւնը, դրամագլուխը, միաութիւնն ու բաղձանքներն ունի, բնական է որ իր ուրոյն շահերն եւ իրաւունքներն ալ ունի:

Մեր ազգն ալ ունի իր շահերն ու իրաւունքներն, որոց անվթար պահպանութիւնը հարկաւ իր նեղքին վիճակէն կախում ունի:

Հայ ազգն այժմ չունի թէեւ քաղաքական անկախութիւն, ունի սակայն նեղքին անկախութիւն, զոր վայելած է եւ կը վայելէ դարերէ ի վեր, վասն զի ունի իր անկախ եկեղեցին, որ գրիգորեան ազատ եկեղեցին է, որոյ չնորհիւ Հայը կրցած է պահպանել իր ազգայնութիւնն իր քաղաքական անկախութենէն ետեւ, որովհետեւ Հայաստանեայց եկեղեցին անկորուստ պահպանող Հայ լեզուն, որ ամբողջովին կը պարունակէ իր մէջ մեր ազգային կեանքը, պատմութիւնը, աւանդութիւնները եւ ամենայն ինչ՝ որ Հայունն է եւ Հայուն կը վերաբերի:

Պատմական անժխտելի իրողութիւններ

ևն ասոնք, ղորս հերքելն անկարելի է, ինչպես անկարելի է հերքել նաև այն ազատ դրութիւնն, որ կապած է Ազգն իր եկեղեցւոյն հետ ոչ իբր հպատակ՝ այլ իբրև տէր։

Այս կէտն ապացուցանելու հարկ չը կայ, որովհետև պատմութիւնը նուիրագործած է զայս, ըստ որում Հայաստանեայց Եկեղեցին Սահմանադրական եկեղեցի է և կաթողիկոսն ալ նորա աւանդապահն է, որ բացարձակ կամք չունի երբեք։

Մեր ազգային եկեղեցւոյ բացարձակ տէրը միայն Ազգն է։

Ուստի Ազգը իրաւունք ունի իր ընտրած կաթողիկոսէն միշտ համար պահանջելու և դիտնալու թէ մինչև հիմա ի՛նչ ըրած է, ի՛նչ կընէ և ի՛նչ պիտի ընէ։

Այս բանն այնքան հարկաւոր է, ղոր չը կատարելն ազգային չահուց և իրաւանց դէմ պարզապէս մեղանչել կնշանակէ, որովհետև էջմիածնայ արդի վիճակն և Ս. Կաթողիկոսին այժմու դիրքն ու կացութիւնը մեծ կարևորութիւն ունի դիտնալ, ուղղել և Ազգային ոգւոյն յարմարցնել, որ շատ հարկաւոր է։

Ամատսիկ ուշադրութեան արժանի ներքին խնդիր մը, ղոր միայն Մանդումէ չը հասկնար կամ չուզեր հասկնալ, որովհետև իր չահերը դժբաղդաբար խիստ տարբեր են մեր ազգային բուն չահերէն, ըստ որում երբ կը կորնչինէ մարդ իր պաղարիւնութիւնէն՝ ա՛լ խօսողն ինք չէ, այլ կիրքը։

Ուր կիրքը կը խօսի, հոն բանաւարութիւնը դործ չունի, հետևաբար այսպիսի պարադայի մէջ վիճաբանութիւնն անօդուտ է։

Դոհ ենք որ Ս. Փափազեան էֆէնտի Ազգային ժողովոյ վերջընթերը նատին մատոյց այն կարևոր առաջարկութիւնն, որով վաղուց կը յայտներ Ս. Կաթողիկոսին չորեքտասնամեայ պաշտօնավարութեան հաշիւը խնդրել, նորա դիրքն ու կացութիւնն հասկընալ և փոխադարձաբար ազգային ընդհանուր բաղձանքները նմա ներկայացնել։

Աստ աւելորդ է բացատրել թէ Թրքահայը, Պարսկահայը, Հնդկահայն և Րուսահայն հաւասարապէս կը փափաքի այս բանիս, որովհետև դանդատանաց և դժգոհութեան ձայներն ամենուրեք ընդհանրացած են և ահա համարատուութիւնը միայն կրնայ անախորժ տպաւորութեանց հետքը ջնջել։

Ապաքէն յուսալի է թէ Ազգային ժողովն յիշեալ ամենակարևոր խնդիրը խորին ուշադրութեան առնու, յարդելով և պահելով միշտ ազատ վիճաբանութիւնն, որ ռեփորմական ժողովոյ հոգին է։

ՍԱՌՆԵՑՈՑ ԵՒ ՎԱՃԱՌԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

Այս կարևոր նիւթիս վրայ «Մեր Պէտքերը» վերնագրով յօդուածներէն մէկն մէջ երկարօրէն խօսած և դիտել տուած էինք թէ Հայաստանի դաւառաց մէջ կրթութիւն միայն տարածելը բաւական չէ, կրթութեան հետ միանդամայն արուեստից և վաճառականութեան ճիւղերն ալ տարածելու պէտք է ջանալ, որովհետև այսպիսի կարևոր միջոցներով կրնայ ժողովուրդը բարեկեցիկ վիճակ մ՚ունենալ, ազգայնաց դաղթականութեան և պանդխտութեան առաջքն առնուիլ և ժողովուրդը երկրին հետ կապել անբաժան։

Իրև դործնական փաստ՝ յարած էինք նաև թէ Եւրոպացիք Եւրոպային դուրս ի՛նչ միլիոններով դաղթականութեան երկիրներ ունեցած են և թէ Անդլիացիք ո՛րպիսի եղանակներով տիրած են Հնդկաստանի։

Դարուս ամենէն մեծ ոյժը նիւթական զօրութիւնը չէ, հարստութիւնն է, որ մեծագոյն կը բանեցնէ իր ազդեցութիւնն ամեն բանի մէջ և անընկճելի է, եթէ նմա միա-

ցած լինի միանգամայն դիտումիւնն, որ աղբիւր է մշտաբուղխ հարստութեան։

Սակայն այս երկու ամենահարկաւոր միջոցներով կրնայ ազգ մը մեծ, հզօր և ազդեցութեան տէր լինիլ։

Ուսոյն Հայաստանի մէջ կրթութիւն տարածելու ջանից հետ պէտք է զօրդիլ նաև անդ արուեստներն ու վաճառականութիւնը տարածելու ջանքն ալ, որ մեծապէս հարկաւոր է, որովհետև Հայն Հայաստանի մէջ այսպիսի միջոցներով կրնայ ազդեցութեան տէր լինիլ և իր վիճակը բարւոքել։

Այս ջանքը մանաւորաց կողմէ շահու տեսակէտով կրնայ 'ի գործ դրուիլ առևտրական ընկերութիւններ կազմելով, որով Հայն 'ի ձեռին կ'ունենայ Հայաստանի և Փոքր Ասիոյ գաւառաց վաճառականութիւնն, որ երբեմն իր ձեռքը տարածուած էր երկրիս խիստ հեռաւոր մասերն յԵւրոպա, Փիւնիկէ, Հնդկաստան ևլն։

Այս երկիրը, զոր լաւ կը ճանչնանք, բնական հարստութեան մասին կրնայ մրցիլ շատ մը երկիրներու հետ, և կարող ենք ըսելու թէ իր արտադրութիւններովն Եւրոպիոյ հարստութեան գանձն է նոյն իսկ ներկայ վիճակին մէջ։

Եւ ո՛վ կրնայ ուրանալ որ մայրաքաղաքիս Եւրոպացիներէն բաղումք իրենց հարստութիւնը Փոքր Ասիոյ կը պարտին, և դըժբաղդաբար խիստ սակաւաթիւ Հայք օգուտ կը քաղեն։

Գոհ և խիստ գոհ ենք որ Մ. Մամճեան և Ընկ. ուշադրութիւն նուիրած են, որոց վաճառատունը (Մեծ—Նոր խանին կից թիւ 29) կը ծախուին Կիւրինի Հայոց գործարաններէն ելած զուտ բրդէ գեղեցիկ ու դիմացկուն բանթալօնցու, սեթրիցու, բարտըսիւցու քաղմիքներ, բազմոցի ծածկոյներ, ինչպէս նաև Եւրոպական վաճառքներէն՝ աղէկ տեսակ ճերմակեղէններ, քարեօլայի ծածկոցներ 2, 1½, և 3½ կանգուն լայնքով, ընտիր տեսակէն Ամերիքան կտաւներ, կանանց վերարկուներու վուշէ (քէթէն) սպիտակ թաշկինակներ, մարքարայի թիրէ, և այլն։ ատժան գնով, և ուր կ'ընդունուին նաև ուղուած տեսակներու համար յանձնարարութիւնք։

Աւելորդ է թուել այն մեծամեծ օգուտներն որ դուրս պիտի դան Հայոց համար արուեստից և վաճառականութեան յառաջանալէն։

Հետևաբար սոյն աչքով պէտք է նայիլ Կիւրինի Հայոց գործարաններէն ելած յիշեալ ապրանքներուն վրայ, զորս պարտք կը համարինք յանձնարարել մեր ազգայնոց, հրաւիրելով որ Հայազգի արուեստաւորները քաջալերել փութան, որպէսզի չը լքանին և նոցա հետևողներ աւելնան մեր մէջ։

ԱՄՈՒՆԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Ամուսնական կեանքն ազգի մը առողջ և ճշմարիտ բարոյականութեան մանրանկարն է։

Բարոյական զգայութիւնէ զուրկ չէ այն ժողովուրդն, որ ամուսնական կենաց անհրաժեշտ պայմանները գանց չ'ըներ, կը յարգէ և կը կատարէ, գիտնալով անշուշտ թէ առանց մէջ կ'ամփոփի նոյն կենաց քաղցրութիւնն, ըստ որում՝ ամուսնութիւնն իբրև բարոյական ընկերութիւն՝ որոյ վրայ հիմնեալ է ազգային մեծ ընկերութիւնը, պարտաւոր, իրանց և հաւատարմութեան վրայ՝ սկզբունքներով կապուած և ամբոր հաւատարակաս գիրքեր սիրելու պայմաններով ճոխացած են, այնպէս որ եթէ խզին այդ պայմանները, կը խզի նաև ամուսնական կապն, որ մահ կ'սպառնայ ազգային բարոյականութեան։

Ալեքսանդրիա կոչուած ասկորութիւնն՝ որ Եւրոպական բան կեանքը չէ, այլ նորա գիրքը միայն, մեր մէջ մուտ գտնելէն 'ի վեր շատ տխուր հետևանքներ յառաջ բերած է, հետևութիւններ, որ թէ ընտանեական ակղանց և թէ մեր ամուսնական կեանքին ապառնացան, և խանգարեցին այն վեհութիւնն, որ պարզութեան մէջ միայն կրնայ տեսնել մարդ։

Պաշտպանվելու ազգերին օրինակ առնուլը խիստ օգտակար է յառաջդիմութեան. բայց այն պիտի բաներէ պէտք է օրինակ առնուլ, որ իրական յառաջդիմութեան կը նպաստեն։

Հարկ չը կայ ըսելու թէ առ այս լուս ընտրութիւն և մեծ զգուշութիւն հարկաւոր է։

Մինչ որ արտաքին երեւոյթով վայելուն է և հրապուրիչ, վտանգաւոր է թէ այն չէ բուն պէտքերին, այլ այն՝ որոց ներքինն ու արտաքինը նոյն են, այսինքն, պարզ, յստակ ու անպատաս են, և ոչ թէ արուեստականեալ։

Տգեղութիւնն ու արուեստականեալ գեղեցկութիւնն յոյժ մերձաւոր դրացիներ են։

Ո՛ր ուրեմն արհամարհել ազգն և չ'ատել արուեստականեալ գեղեցիկը. — պատրո՞նք լինելուն համար. բայց ժողովուրդ մը, ազգ մը ճշմարիտը միայն պէտք է պաշտէ, որ իրօք գեղեցիկ է, ճշմարտութեան աչակերտի և ըստացող դասուիարներ ստանայ։

Պատրանաց մէջ անցուկ հեշտութիւն, իսկ ճշմարտութեան մէջ երջանկութիւն կայ։

Ով պիտի ուսուցանէ այս ճշմարտութիւնը ժողովրդին. — կըսէր եկեղեցւոյ բեմէն, վարժապետն ուսանողին ականջն ի վար և պրպտելը մանրի միջոցաւ։

Աւասիկ երկրորդութիւն մը, որ մեր ազգային վերածնութեան ասպետը կը կոչէ։

Շարունակենք։

(Յաջորդ Թուով)

ՀԱՄԱՐԱՏՈՒԹԻՒՆ

(Տե՛ս Թ՚ 100)

Ազգային ժողովոյ վերջին նստին մէջ համարատուութեան և հաշուարատութեան նկատմամբ բաւական խօսքեր անցան, բայց չիտակն ըսելով՝ այդ վիճաբանութիւնը դործնական արդիւնք մը չունեցաւ և չորոշուեցաւ համար պահանջել վարչութենէն, որ միայն հրաժարականը բերած էր իր պաշտօնավարութեան ժամանակը լրանալու առթիւ։

Ի՛նչ ըսել է Սահմանադրութիւն և սահմանադրական կարգեալ երեսփոխանական Ժողով ունենալ, բայց սահմանադրական ընթացք վարչութենէ համար չպահանջել։

Սահմանադրութիւն ըսելով կը հասկնանք, բուն սահմանադրութիւն կոչուածն այդ չէ, և բնաւ չարժէր առայ Սահմանադրութիւն անունը տալ։

Եւ ի՛նչ հարկ այն առեն 140 հոգւոյ բազկացեալ երեսփոխանական ժողով մ'ունենալ, քանի որ Ազգային ժողովը, որով և Ազգը պիտի չը կրնայ դիտնալ թէ իր ընտրած սահմանադրական վարչութիւնն ի՛նչպէս պաշտօն վարէր, ներքին վիճակի բարւոքման մասին ո՛րպիսի ջանքեր և անօրինութիւններ ունեցեր և ո՛րչափ ընդհանուր խնդիրներով զբաղեր է։

Զայս դիտնալ, քննել, քննադատել և վարչութեան դործերը լրջմտօրէն դնահատելն Ազգային ժողովոյ անբռնաբարելի իրաւունքն է։

Երբ խոյս տայ իր այս իրաւունքը վայելելէ, երբ, կըսենք, իր դերագոյն դատողութեան պաշտօնը չը կատարէ, և չուզէ դիտնալ թէ իր ընտրած վարչութիւնն ի՛նչպէս կատարէ է իր սահմանադրական պարտականութիւնն, Ազգն այն առեն ի՛նչպէս կրնայ վստահիլ իր չահուց ու իրաւանց անվթար պահպանութեանը, զոր իր քաւէշին յանձնած է Ազգային երեսփոխանական ժողովոյ, որ վերանորոգաբար զազգը կը ներկայացնէ, և որոյ պաշտօնը գործնած է Սահմանադրութեան մէջ։

Ազգն ի՛նչ վստահութիւն ունենայ այն Սահմանադրութենէն, երբ նոյն իսկ Ազգային Ժողովը դեղեի նորա հոգւոյն հեռիլ, հոգւոյն, որ համարատուութիւնն է։

Վարչութեան պարտականութիւնն է համարը տալ, և Ազգային ժողովոյ ալ իրաւունքն է համար պահանջել, քննել, քննադատել և ըստ այնմ իրաւամբ վճռել թէ վարչութիւնն իր պարտքը խղճի մտօք կատարեր է, և կամ վարչութիւնն իր պարտքը խղճի մտօք չէ կատարեր։

Վարչութեան համաբաստուութեանը մէջ պէտք է անպատճառ երևայ դատաստական ժողովոյ տարեկան համաբաստուութիւնն ալ, որ բացարձակապէս հարկաւոր է, որովհետև Ազգային ժողովը պէտք է դիտայ թէ դատաստական վարչութիւնը ի՛նչ կընէն, ի՛նչով կզբաղին և ո՛րպիսի քայլեր կառնուն։

Ահա այս ամենուն նկատումով կըսենք և կը պնդենք թէ պէտք է որ վարչութիւնն իր համարը ներկայէ և Ազգային ժողովն ալ իր համաբաստուութեան իրաւունքն ի գործ դնէ։

ՍԶԳՍՅԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՔ

Կը տեղեկանանք թէ Պատ Տնտեսական խորհուրդն հաւաներ է արտօնել բնիկ Սիվրիհիսարցի Ներսէսեան մեծ. Մ. Յակոբ Էֆէնտին ի նպաստ Սիվրիհիսարու եկեղեցւոյ շինութեան ընդհանուր հանգանակութեան ձեռնարկելու։

Պէտք է գիտնալ թէ Սիվրիհիսարու ժողովուրդն ասկէ առաջ իր ազգասիրութիւնը փորձով ապացուցած է ազգային այլ և այլ հաստատութեանց առատ նուէրներ ընելով, բայց դժբաղդաբար քանի մը տարիէ ի վեր յաջորդաբար պատահած այլև այլ ցաւալի արկածներ՝ այն է, աղետալի հրդեհի, ասիս, կենդանեաց կատղածի և այլ պատճառաւ այսօր անկարող կը դտնուի իր ազգային անհրաժեշտ պէտքերն հոգալ, յորս մեծ տեղ մը կը բռնէ եկեղեցին, որ այրած է։

Երկաթ վարժարանն ալ այրած էր, բայց յիշեալ Մեծ. Ազգայինն իր քսակէն 2000 ոսկի ծախք ընելով՝ ի հիմանէ կատուցած է և հարկ եղած օգնութիւնը մինչև հիմա չը պակսեր։

Ասոնցմէ այս պղտասէր անձը գլուխ կանգնած է սոյն կարևոր հանգանակութեան, որուն՝ քաջայոյս եմք թէ ամեն ազգասէր անձ պիտի փութայ յօժարակամ մասնակցիլ, նկատելով որ կարօտեալ Հայուն օգնելն ամեն Հայու համար նուիրական պարտականութիւն մ'է, զոր պէտք է կատարէ իւրաքանչիւր ոք Ներսէսեան էֆէնտիի մեծագործութիւնն իրեն օրինակ առնելով։

— Շնորհակալութիւն կը պարտիմք առ Մասիս՝ որ Լոյսը քաջալերելու համար յառաջդիմասէր ազգայնոց ամենց ձեռնարկութիւնը ծանուցանելու առթիւ համակրական դիտողութիւններով պատուեր է մեր թերթն և նորա օգտակարութիւնն ու քաջալերութեան արժանի լինելն այս անգամ ևս աղնուաբար յայտնել բարեհաճեր է։

— Գուրգէնեան վարժարանին նկատմամբ նամակ մ'առացած ենք, զոր դալ անդամ պիտի հրատարակեմք։

— Կիմանանք թէ Ազգ. ժողովոյ Մայր-Դիւանը վարչական կազմակերպութեան օրէնքն ամսոյս 1 ին ղրկեր է առ Ս. Պատրիարքն, և Ն. Սրբազնութիւնն ալ նոր վարչութիւն մը կազմելու պաշտօնը Տ. Նաւասարեան էֆէնտիի յանձներ է։

— Գոհութեամբ կը տեղեկանանք թէ ազգասէր անձինք ամենքըսոյս միջոցիս Ս. Պատրիարքարանն խտպիտ բնակիչն օգտակար չը դատելով՝ կը խորհին եղեր Ն. Սրբազնութեան համար բնակարան մը պատրաստել։

Ժամանակիս պատշաճ յարմար խիստ դեղերիկ և օգտակար խորհուրդ մ'է այս, որուն վրայ երկար դրելն աւելորդ կը համարիմք, ուրախ լինելով որ ազգասէր անձինք ինքնաբերաբար մտածեր են։

— Ազգ. ժողովն իւր երէկուան նստին մէջ ընդունեց Յանձնաժողովոյ նոր պատրաստած Ուղերձի ծրագիրն ու վաւերացուց։

Դարձեալ՝ Սահմանադրութեան մէջ Թաղային ատաձարարութեան գլուխը վերաբերելու մասին երեսփոխանաց ամենց առաջար-

կութիւնն ընդունելով այս մասին ծրագիրը մը պատրաստելու պաշտօնն Ատենապետ Դիւանին յանձնեց։

Բ. Ղազարոսեան էֆէնտիի լինչ լինչ առաջարկութիւններն ուշադրութեան առաւ և կիւրեղեայ արդի սխալը և անկերպարան վիճակին նկատմամբ Ս. Փափազեան էֆէնտիի առաջարկութիւնն ի նկատ առնելով որոշեց Ս. Պատրիարքին և կիւրեղեայ Ս. Կաթողիկոսին միջև թղթակցութիւնները ժողովին ներկայացնել, եթէ Ս. Պատրիարքը պատշաճ դատի։

Ժողովը ապա երուսաղէմայ խնդրոյն անցնելով լինչ լինչ դիտողութիւններէ յետոյ՝ որոշեց նոր կանոնադրութիւնն ուշադրութեան առնուլ յառաջիկայ նստին, որ դարձեալ 8 օրէն պիտի դումարի։

ԶՈՒԱՐՃԱԼԻՔ

ԵՐԵՍՓՈԽԱՆԱԿԱՆ ԱԶԴՔ

Առ Կ. Ս. Ի.— Երեք նկատէ ի վեր բայակայ կը գտնուիս. երեսփոխան ըլլալէդ ի վեր այգքան բայակայութիւն տեսնուած չէր. արդեօք պատճառն ինչ է, պէտք է որ բայաորես, որովհետև ազատ խմբագիր—երեսփոխանի մը բայակայութիւնը բնաւ ներելի չէ։

Առ Ա. Պ. — Գոհ եմ որ նախորդ ազգասարութեանս անասելով՝ ալ բացակայ չես գտնուիր. պիտի ծանուցանեմ զայս Ակնոյում։

Առ Կ. Խ. — Համբերութիւնդ զարմանել տուր, որովհետև Արապկերցիք անխօս չեն։

Առ Եզոկիա. — Գործանեայ առաջնորդ մ'ուներայր հիմա. փութա ուրեմն գործանեայ երեսփոխան մ'ալ ունենալ Ազգային ժողովոյ մէջ։

Առ Հ. Ա. — Փառնչին մէջ խօսածներդ փիչ մ'ալ Ազգային ժողովին մէջ խօսէ։

Առ Յ. Ա. — Նոր հարսի պէս մնանջ կենալ և յանկարծ բայակայ գտնուիլը նոյնպէս ներելի չէ քեզի համար, որովհետև երբ գաւառագ կը խօսի, դուն պէտք չէ լսես։

Առ Յ. Ի. — Դուն ալ փիչ մը փիչ քաշ պօռայ։

Առ Մանճըլըճ. — Երեսխոխանդ տուր։

Առ Հաճըն. — Դուն ալ նոյնպէս ըրէ։

ԶԵԿՈՒՅՈՒՄ

Յառաջիկայ Թուով Մանուկեան Մեծ. Սահեբերիմ էֆէնտիի կենսագրութիւնը պիտի հրատարակեմք։

ԶԱՒԵՇՏԱԿԱՆ ԲԱՌԱՐԱՆ

Գոչանամ. — Է բայ չեղաք. արմատն է գոհ, որ ածական է, և ամեն գոյականի չը յարմարիր. բայց անզգաները բացատրելու խեթ յարմար կուգայ։

Արմատին սկիզբը «Դ» դիրն աւելցնելով կ'ըլլայ՝ դժգոհ, և անտոնեն հակառակ նշանակութիւն կ'ունենայ, որ Հայոց վիճակը լաւ բացատրելու կը ծառայէ. ուստի կ'ըսուի՝ Հայք դժգոհ են, և դժգոհ ըլլալնուն համար Թուրք լրագիրներն Հայոցմէ բնաւ գոհ չեն, որովհետև իրենք գոհ ըլլալու վարժուած ըլլալով կ'ուզեն որ Հայք ալ բանի և համ քաղաքավարութեան համար գոհ ըլլան։

«Դժգոհ» բառը նաև «կին» բառին հետ չատ կը գործածուի, ըստ որում կանայք ալ գրեթէ միշտ դժգոհ են։

Հետևաբար մեծապատիւ Թուրք լրագիրներն հարկաւ գոհ չեն կրնար, որովհետև դժգոհ կանայք ամուսինները գոհ չեն։

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Գարատաղլիք հիմա գոհ են, որովհետև իրենց գոհացում կը տրուի. բայց վաճառական դիւանատէսները կը կարծեն գիտնալ թէ իրենց տրուած գոհացումն երես-պիտի առնեն (երես չունին)։ Արժէքաղթ ունեցողներուն երեսը կը խնդայ կամ պիտի խնդայ. հետևաբար Հայոց երեսն ալ պիտի խնդայ, եթէ չի լայ։ Էզբեկտը—էքսպառները միացեր են (նո՞ր միացան). որուն դէմ. — մեծապատիւ Թէրճէմանը—Հաղիպաթը գիտէ, որովհետև հեղինակն ինք է։ Տիկին Լանկ Մէսաժըրի ընկերութեան չոգենաւով Պոլիս կուգայ եղեր (բարով եկաւ հաղար բարով, հեռը ատակ ալ պիտի բերէ՞. — Թէրճէմանը—էֆքեար այս մասին լռութիւն կը սահէ, ինչպէս

կը պահէ նաև Հռոմէականաց առաջնորդներուն հատած տանձի պէս Պօղոս թափելուն վրայ, բայց Հայ սարկաւագի մը բռթոտը և ժամկոչի մը հպարտն անդամ կը գրէ)։ Սամաթիայեայ աչքը ըլլայ. Ա. Պ. երեսախոսանին լեզուն վերջապէս բացուելուս և ահա խօսած ըլլալու համար՝ խօսող երեսախոսան մը լսելնիլ ուղելու պերճախօսութիւնն ունենալուս։ (Բաւան և երկարատև ծափահարութիւն)։

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ԾԱՑՏԱՐԱԲՈՒԹԻՒՆ ԼՈՑՍ ՀԱՆԴԻՍԻ

Նկատելով որ՝ Թէրմէմանը—էֆէնտիներ թրքախօս լրագիրն ազգային լրագրաց նախորդ օրն հրատարակած լուրերն յաջորդ օրը կը հրատարակէ, առանց սակայն նոյն լրագրաց անունը տալու։

Նկատելով որ՝ ընդհանուր օրինաց հակառակ այսպիսի չարաչար վարմունք մը, որ իրաւանց բռնաբարութիւն է, և ընթերցողաց մօրուքին խնդալու բնութիւնն ունի,

Նկատելով միանգամայն որ այսպիսի իրողութիւն մը արդյ հասարակութիւնը խարելու և «ալա յաթ»ը «Թազէ»ի տեղ կլլեցնելու կը ծառայէ։

Ուստի պարտք համարեցինք ներկայ պնչահօնանս յայտարարութեամբ ազդարարել յիշեալ թերթաս պատասխան և ազդօգուտ լրագրին, որ այսուհետև նոյն ընթացքը չարունակելէ զգուշանայ։

ԱՄԿԷ ԱՆԿԷ

Շատ կը մտածէք տիկին, ի՛նչպէս կ՚ուզէք մ՚ունիք. —

— կը մտածեմ թէ այս տարի ձմեռն ինչպէս պիտի անցընենք.

Շատ աղէկ, չատ դեղեցիկ.

— Ջեմ կարծեր. —

— Ինչո՞ւ.

Որովհետև ամէնէնս ճանապարհորդ եղաք.

Առո՞ղջ. ճեզի. —

— Այո՛.

Ըսել է որ ձենէ դժգոհ է եղեր։

Ֆ. ԸՆԾԱՆԻՔԻՆ ԽՕՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ

— Ի՞նչ կ՚ըսես հիմակուան մօտային ճանըմ քուրուկ, մեր ճահիլներն ալ երթալով փէսը կը հանեն և չարգա կը դնեն կոր.

— Ան մեր քէօռ թալէհէն է որ այսչափ չարգալի պօլութեան առեն հառուն թիւյ վոխելուն պէս այնքան փեսաներ ձգեցինք ու փեսայ վոխեցինք տէ չարխալը փեսի մը չինկանք.

— Էյ ալ վինակ առեն ճնայիր, քեզի ալ չարխալը մը կը գտնանք, քուրուկ.

— Կէշմիշ օլա.

— Ինչո՞ւ քուրուկ.

— Ալ մեր ակլը չաբխալը չէ քի չէլտէթտը պիւէ չի մնար, ինչպէս որ հիմակուան փեսաներնիս ոտք չի կոխեր կոր, պէրէ սա անգամիս հոտը աչխարհը բռնեց.

— Գա մենք անոր հախէն կուգանք. —

— Ի՞նչ պիտի կրնանք ընել, ալ գուռները ինկանք, մարդը այսչափ տաեն հանրերեց, յաւասալով որ մարդ չի լսած կարելի է թէ Ս. և Ս. էֆէնտիներուն միջայգաւ խայտառակութեան առաջը ի՛առնուի.

— Քուրուկ, ան էֆէնտիներն ալ մեղի ույտուրիշ ըրինք, առաջ, խօսք մտիկ չընէնուս հանար աւրաթ ըրին, ամա հիմա անոնք ալ ըրդղըն պէլասը մեղի իլթիսաս կ՚ընեն կոր. վերէսկէյ մէօհիւր մը կոխել տուինք, ի՞նչ կ՚ընես, տավսյի բարա կը դիմանա՞յ. մենք ալ բան մը չի պիտի կրնանք ընել ամա, նէֆթանկէթ օլսուն.

— Սոթլած բարիկ ըլլալնուս աս տեղւանքը հիւսալ չենք կրնար կոր ընել. մենծը առաջուընէ ասոնք քէֆիշ ընելուն՝ Իսկիւտար գալերնիս չուզեց ալ նէ, մեր ախանջը չի մտաւ.

— Հապա պզտիկն ալ այնչափ մեղ համդղելու չաչխատեցա՞ւ.

— Այո, բայց քուրուկ, առաչքէթ կերեր է թահմին ըրինք տէ կարեւորութիւն չի տուինք, դէրէ խաղինիզ գործ չի տեսնար.

— Ի՞նչ խառվին է քուրուկ.

— Էս ինչ գիտնամ, կաօնճին ըսեր է . . . .

— Չա՛, ծօ՛ սխթար իրուբ է.

— Հայտէ գնա բանդ պօռ՛՛՛ նուզ . . .

— Էյ հիմա ի՞նչ պիտի կրնանք ընել, քուրուկ, ըսէ նայինք.

— Խաթրիրհանէ սաղ օլսուն, անառ՞նկ չէ, քօֆթնա ալտպրա.

— Էս Պաստրխարքարանն չեմ երթար.

— Ինչո՞ւ.

— Եա Պաստրխարքարանէն ներս մտնելուս պէս Օ՛ Օ՛ Օ՛ կ՚ընէ ալ կը պօռան կոր.

— Զէ նէ Ցունայ Պաստրխարքարանը կ՚երթանք. մենք ժամանակաւ քիչ մը անոնց հետ աչխատիլս ունեցանք.

— Աղէկ ամէն անգամ մը մեր Պատրիարքա-նէն քանի մը բահանայի պէտք ունեցանք նէ՝ մեզի ղրկել վռնտեցին .

— Թո՛ղ մեր Պատրիարքարանը ըլլայ ամէն գան մի երթայ, վասնզի մէկ անգամին իրամ կ'ըլ-լայ , մենք կ'երթանք .

— Ի՞նչ ճիպարկով , քալո՛ւկ , ինչքնուդ կիավկնիլ կ'ըլլաք կոր .

— Հէյ եաշասըն . . . լաք , մենք խայտալը ենք, մենէ եըզիլ կըլլան կոր , ախպար :

— Աղէկ ամէն հիմա նիզամ կայ , ... դին ալ հիւքիւմէթ կայ :

— Թող ըլլայ , ի՞նչ դիտեն անանկ նիզամները, առաջ Պատրիարքարան էրթալը ճանբան նոր կը սարվին կոր :

— Աղէկ ամէն ձեռք կուտայ որ , հիմ հասկը են , հիմ պատասւաւոր են , հիմ ալ սապըդա չու-նին , և մեր հոխաբռնութիւններուն ալ հազարաւոր վկայներ ունին, քուրուկ :

— Ախբար այդ վկայները կաբրեն կոր ամէն , անանք ալ ըղեհլի մարդեր ըլլալնուն . . . . . ու-թիւնով աչքերնին կը վախցուենանք կոր որ չերթան վկայութեան :

— Աղէկ ամէն մէկ երկու անգամ չեն երթար, իւչիւնճիին թօրուղով կերթան նաֆիւլէ մեզքերնին կը մանսուք :

(Ծ-ԸԶԸՐ Խ-Ա-Վ)

ԽԻՒՕՐ

Փիւտախթան 131 խորհրդի .

Հէրօ խմբագիր ,

Թէրճէմանը—Հպիդաթի լսողները կիմացնէ որ մեր չատ բարեգործ Փիւտքս իմիմիհատ կազմելու վրայ եմք եղեր : Այս իմիմիհատ ըսուած բանը որ մեզ իրր թէ պիտի կազմեմք նէ , ինչ է արդեօք . չատ մտածեցինք , ազգային ժողովներս քանի մ'ան-դամ նիստ ըրաւ . և մեր մէջի էն ծերպզունը չը կրցաւ գիտնալ այս բանը :

Մեք որ ամեն առեն բայթարելու եմք սովրած, զարմանալի կըլլար եթէ այդ տեսակ բան մը չինելու էրնինք. մանաւանդ անանկ բան մը՝ որուն ինչ ըլլա-լըն անգամ գիտցող չի կայ մեր մէջ :

Վերջին մէկ նիստին մէջ Խան Հասս չատ հան-ձարեղ առաջարկութիւն մ'ըրաւ , ըսաւ որ փաղը չինկեանէ կին մը կայ իւր դիւղը , նա միայն կարող է գիտնալ այդ մեր կազմելիք բանին ինչ ըլլալը :

Այս կինը՝ որոյ դէղեյկաթիւնը մեծ տեղ-րան լոյս կուտայ , իսկոյն բայտարեց և ըսաւ որ մեր մէջ պիտի միտրանիմք եղեր Հայերուն պէմ :

Շատ նեղացաւ օրտերնիս երբ հասկցանք որ Թէրճէմանը—Հպիդաթի խմբագիրը մեզի անմիտ-բան գիտէ եղեր : Ուստի ապացոյց տալու համար որ մեր դարեւոր գիւ բա—ազգային ուսումնարանը ան-խախտ եմք պահեր և պահելու ալ վիտան եմք , որոշում ըրինք անվիճապէս երթալ տասը քսան Հայ դիւղեր կոչոտելու : Կարելի է , հէրօ խմբագիր, որ այս դիրը ձեռքդ հասած օրը , մեր ալ այս բա-նը կատարած կըլլամք : (1) Թող ամէնայ Թէրճէ-մանը—Հպիդաթի խմբագիրը որ մեզի անմիտ-բան կարծեր է :

Խորհրդի 113 թուականն նամակդ տպի . տար մէջ կը գիտցունէր թէ Եւրոպա ըսուած տեղը Տի-արպէքիրէն մեծ երկիր մ'է , և այն երկիրը երթա-լու համար օրերով ջուրի վրայ ճամբորդութիւն ը-նելու է եղեր թէկէրլըթիը տանտալներով. ըսել է որ ձեր քաղաքին ու Եւրոպայի մէջ տեղ ջուր կախած գաչտեր կան . կոզաչեմ , հէրօ խմբագիր , երբ որ այդ գաչտերուն ջուրերը քաչուելու ըլլան , մեզի ի-մայ տաք որ մեր տավարները այն տեղ տանիմք արածելու , վասնզի մեր երկիրը շատ խոտ չի կայ այս տարի :

Ընդունեցէք , հէրօ խմբագիր , մեր սիրալիր մերհաւանները :

(Աւորնագրութիւն)

Մըռ պէկ , Հաս պէկ ,
և այլն, և այլն

Յիշեալ Բղեղին նամակին Հայ Թարգմանու-թեան ճշտութիւնը կը հաստատեմ :

ԼՈՒԹՖԻ

---

(1) Արդէն կատարած են . տես Խրխռանին հետագիրը : — Ծ. Թ.

ԱՐՏՕՆԱՏԻՐ
Հ. Ե. ԴԻՄԱՔՍԵԱՆ

ԽՄԲԱԳԻՐ
Մ. ԳԱՓԱՄԱՃԵԱՆ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՄԻՔԱՅԵԼ ՍԱՐԸԵԱՆ
Մէրճան Չարչի Բիւշտի ՀՖ. խանի տակ թիւ 20